

*Wszystko  
o rynku kawy*

**EFIX**  
DOM MAKLERSKI

1. [Podstawowe informacje na temat kawy](#)
2. [Najwięksi gracze na rynku kawy](#)
3. [Czynniki kształtujące cenę surowca](#)
4. [Źródła informacji na temat rynku kawy](#)
5. [Centra handlu kawą i instrumentami powiązanymi](#)
6. [Zasady handlu w EFIX Dom Maklerski](#)

## *Podstawowe informacje na temat kawy*

**Kawa** otrzymywana jest z pestkowych krzewów (lub drzewek dochodzących do 10 metrów wysokości) kakaowca, rośliny należącej do rodziny boiologicznej grupy okrytonasiennej *Rubiaceae*. Owoce kawowe przypominają wiśnie, z tym, że w każdym z nich znajdują się zwykle dwa ziarenka. W przeciągu roku zbiera się je, w zależności od miejsca upraw i gatunku od jednego do dwóch, a niekiedy trzy razy, w miesiącach od kwietnia do grudnia. Średnia światowa wydajność z 1 hektara wynosi ok. 680 kilogramów, ale jest ona silnie zróżnicowana. W przypadku p. Angoli jest to 33/ha, Kostaryki już 1620 kg/ha, a na nowych plantacjach w Brazylii aż 4200 kg/ha. Jedno drzewko kawowe (owocujące przez ok. 20 lat) daje to przeciętnie zbiory od 1 do 5 kilogramów, aby więc otrzymać standardowy 60-kilogramowy worek potrzeba oberwać takich roślin od kilku do kilkunastu, a nierzadko jeszcze znacznie więcej. Drzewko kawowe kwitnie po 3 – 4 latach od zasadzenia, a po ok. 15 tygodniach od zakwitnięcia pojawiają się owoce.

Towaroznawcy wyszczególniają dwie podstawowe metody wydobywania ziaren z owoców, tj. na sucho i na mokro. W pierwszym przypadku – zebrane owoce suszone są przez kilka dni, a następnie poddane sortowaniu i leżakowaniu. Metoda ta stosowana jest najpowszechniej w Ugandzie, Angoli, Indonezji i Brazylii. W metodzie na mokro zebrane owoce zostają mechanicznie zmiażdżone, a następnie poddane kilkudniowemu moczeniu, w celu uzyskania krótkiej fermentacji, w wyniku której usuwane są resztki miąższu. Następnie produkt jest myty i suszony. Przetwarzanie kawy na mokro cechuje m.in. Papuę Nową Gwineę i Kolumbię.

Barwa kawy surowej jest zielona lub żółta. Im starsza, tym staje się bledsza i tym słabszy zawiera aromat. Ziarna kawy surowej ulegają prażeniu (najczęściej już w miejscach ich przeznaczenia) w temperaturze od 200 do 250 – 280 C°. W wyniku palenia kawa ostatecznie zmienia swoją barwę na ciemno brązową (m.in. w wyniku tego, że jej ziarna zawierają pewną ilość cukru, który pod wpływem temperatury uaktywnia się karmel). W procesie palenia kawa traci ok. 20 % na wadze, lecz jej objętość znacznie się powiększa. Upalony produkt poddawany jest jak najszybszemu studzeniu dzięki czemu zapobiega się ulatnianiu się olejków aromatycznych.

W wymiarze geograficznym kakaowce rosną pomiędzy Zwrotnikiem Raka a Zwrotnikiem Koziorożca, od Meksyku poprzez subsaharyjską część Afryki i Azji Południowo – Wschodniej Azję, aż do Papuę Nową Gwineę, w sumie kawę zbiera się w ponad 60 krajach świata. Uprawa tej używki wymaga stabilnego klimatu, bez ekstremalnych temperatur (nie za dużo słońca i ciepła) oraz odpowiedniej wysokości położenia plantacji nad poziomem morza. Przyjmuje się, że średnia temperatura powinna wynosić od 18 do 25 C°, natomiast co do

pożądaney wysokości wskazuje się poziom od 600 do 3 tys. m n.p.m., przy czym najlepszy efekt jakościowy ma się uzyskiwać z pół uprawnych zlokalizowanych pomiędzy 1,2 – 1,7 tys. m n.p.m.

Na świecie wyszczególnia się ok. 40 podstawowych gatunków kawy dających poprzez kompozycje mieszanek około tysiąca różnych jej aromatów. Podstawowe jednak znaczenie dla obrotu gospodarczego i *de facto* konsumpcji ma kilka odmian na które przypada 97 % rynku upraw, są nimi: **Arabica** (ok. 60 %), **Robusta** (ok. 36 %) i **Excelsa** (ok.1 %). Wśród innych popularnych gatunków wymienić powinno się: **Liberica Stenophylla**, **Racemosa**, **Maragogypa** (otrzymywaną z mutacji upraw *Arabica* i *Liberica*) czy **Kopi Luwak**. Ten ostatni z wymienionych gatunków pochodzący z Indonezji (Sumatra, Jawa, Bali) posiada swoich koneserów, uważających go za najbardziej ekskluzywny, a uzyskiwany jest w sposób osobliwy, gdyż ziarna kawy najpierw stanowią pożywienie lokalnych ssaków z rodziny zoologicznej *Viverridae* (podobnych do kota, kuny czy wydry), a potem po przejściu przez ich system trawienny zebrane z ich odchodów ziarna poddawane są sterylizacji i dalszemu przerobowi. Na rynku polskim produkt ten firmowany jest jako „Kawa Luwak” lub „Kawa z Cyweta” (w 2008 r. opakowanie 60 gramowe kosztowało ok. 170 zł).

## ***Najwięksi gracze na rynku kawy***

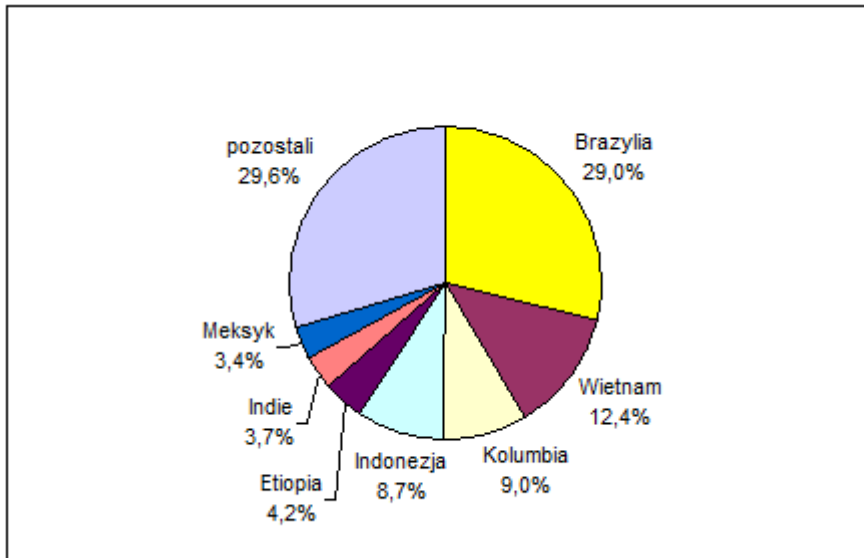
**Największym dostawcą ziarna kawowego na świecie** jest zdecydowanie Brazylia, z roczną wielkością produkcji wynoszącej ok. 2,8 mln ton, która w tej dekadzie została prawie podwojona. O ile supremacja Brazylii z jej potężnymi plantacjami (głównie *Arabica*) obejmującymi łącznie ok. 2 mln hektarów powierzchni kraju, pozostaje niezachwiana to na dalszych miejscach sytuacja jest już bardziej płynna. Ostatnie dwie dekady odznaczały się zdecydowaną ekspansją Wietnamu, którego roczna produkcja ziarna kawowego przekroczyła niedawno poziom 1 milion ton. Awans tego azjatyckiego kraju (*Robusta*) spowodowany jest głównie czynnikami geograficznymi, tzn. bliskością położenia w stosunku do szczególnie dynamicznie rozwijającego się rynku zbytu w Chinach. Duże znaczenie promujące kawę z Wietnamu ma i to, że jakość oferowanego ziarna jest gorsza i tym samym tańsza, co jest istotne dla sprzedaży na wielkim, ale też mniej wymagającym rynku „Państwa Środka”.

**Tabela 1. Wiodący producenci ziaren kawy na świecie w wybranych latach (w tys. ton)**

<b>Kraj</b>	<b>2000 r.</b>	<b>2002 r.</b>	<b>2007 r.</b>	<b>2008 r.</b>
Brazylia	1920	2909	2249	2791
Wietnam	887	693	961	1056
Kolumbia	632	703	697	689
Indonezja	403	340	676	683
Etiopia	166	222	326	273
Meksyk	308	240	268	266
Indie	291	275	288	262
Gwatemala	282	256	252	255
Peru	bd	174	226	226
Honduras	bd	bd	217	218
Uganda	175	192	168	Bd

źródło: „Świat w liczbach” (edycje 2003, 2005), FAO, International Coffee Organization

**Rysunek 1. Struktura geograficzna światowej produkcji kawy**



źródło: obliczenia własne na podstawie danych FAO

**Handel hurtowy** ziarnami kawowymi zdominowany jest przez grupę kilkunastu międzynarodowych korporacji. Gros z nich zaopatruje nawet do  $\frac{3}{4}$  swych rynków krajowych. Wśród takich podmiotów wymienić należy Neumann Kaffe (Niemcy), Volcafe (Szwajcaria), Cargill (USA), Esteve (Brazylia/Szwajcaria), Aron (USA), ED & F Man (Wielka Brytania), Dreyfus (Francja), Mitsubishi (Japonia). Szczególnie silną pozycję na rynku hurtowym mają także wielkie koncerny spożywcze, jak: Nestle, Kraft Foods, Folgers (Procter & Gamble) czy Sara Lee, dysponujące własnymi łańcuchami dostaw, obejmującymi całą ścieżkę kawy, tj. od plantacji do konsumenta. Szacuje się, że wymieniona czwórka firm kontroluje ok. 40 % globalnej konsumpcji tej używki. Ich aktywność na tym polu jest jak najbardziej racjonalna, gdyż na sprzedaż detaliczną kawy przypada ok.  $\frac{3}{4}$  jej obrotów. Na ukształtowanie się takiej struktury konsumpcji olbrzymi wpływ wywarł rozwój technologii spożywczych. W wyniku upowszechnienia się procesu instantyzacji rynek kawowy oprócz kawy palonej ziarnistej lub mielonej kojarzony jest już w nie mniejszym stopniu z kawami typu instant, tj.: rozpuszczalnymi, liofilizacyjnymi, bezkofeinowymi, *cappuccino* itd. W Polsce na produkty kawowego tego typu przypada niemal połowa rynku.

**Cena ziaren kawowych w hurcie** jest przede wszystkim pochodną określonego gatunku, jakości ziarna oraz sposobu zbierania i odsetka ziaren wadliwych. Jakość ziarna wiąże się ściśle z obszarem geograficznym (krajem), z którego pochodzi (efekt gleby, nasłonecznienia, wilgotności, lokalizacji upraw względem otoczenia) oraz jego świeżości, zarówno przed jak i po paleniu. O ile w wymiarze gatunkowym za najdroższą kawę uchodzi niekonwencjonalna pozyskiwana *Kopi Luwak*, to spośród dwóch najbardziej popularnych gatunków - *Robusta* jest tą gorszą i tańszą, a *Arbica* lepszą i droższą. Niemniej należy mieć też świadomość, że wysiłek producentów zasadniczo zdominowany jest przez podejście zmierzające do osiągnięcia jak najlepszych efektów sprzedażowych przy użyciu możliwie najtańszych mieszanek. Z tych też względów na opakowaniach kaw udostępnianych na sklepowych półkach nie ma na ogół informacji o składzie i proporcjach zastosowanych mieszanek, dacie zbiorów i palenia. Przekaz dla konsumenta ograniczony jest głównie do obligatoryjnego terminu przydatności do spożycia oraz niekiedy kraju (regionu) pochodzenia. Osobliwym

„substytutem” dla tych informacji jest na ogół sugestywna i ekspansywna reklama. Praktycznie tylko najdroższe, najbardziej ekskluzywne produkty sprzedawane w wyspecjalizowanych punktach opatrzone są pełniejszą wiedzą o oferowanym towarze. Standardowe opakowanie kawy dostępnej na rynku detalicznym składa się z kompozycji, w których udział kaw pośledniejszego gatunku (*Robusta*) wynosi ok.  $\frac{3}{4}$ , a w  $\frac{1}{4}$  są to kawy szlachetniejsze (*Arabica*).

Również w ramach kaw należących do tego samego gatunku występuje istotne zróżnicowanie cenowe. Jeśli dla gatunku *Arabica* za bazową przyjąć cenę ziarna pochodzącą, z Ugandy to na wyższym pułapie cenowym (o ok. 200 punktów) kształtują się ceny kawy kolumbijskiej, kostarykańskiej czy meksykańskiej. Z kolei od 100 do 500 punktów od benchmarku z Ugandy tańsze będą ziarna z Hondurasu, Wenezueli, Rwandy, Ekwadoru czy Etiopii. Należy jednak zauważyć, że w praktyce dość często występują rozbieżności cenowe, zdarza się, że np. niektóre partie *Robusty* pochodzącej z określonych plantacji kosztują w danym okresie więcej od kaw gatunku *Arabica*. Poza tym, zdarza się też (zwłaszcza w różnych tekstach sponsorowanych), że niektóre opisy odnoszące się do ściśle wybranych gatunków zbyt uogólniają kwestie cenowe, artykułując np. trwałą supremację cenową *Robusty* nad *Arabica*.

## ***Czynniki kształtujące cenę surowca***

Rynek kawy tak jak zdecydowana większość towarów pochodzenia roślinnego jest **endemicznie niestabilny**. Oznacza to, że wahania cen mają swoje naturalne źródła w zmiennych warunkach pogodowych, które bezpośrednio przekładają się na podaż, tj. ilość i jakość oferowanego surowca. Ponadto działają tutaj naturalne dla branż opartych na uprawie i hodowli stymulatory cenowo – produkcyjne, gdzie wzrost cen implikuje zainteresowanie zwiększeniem produkcji i z czasem doprowadza do obniżania się cen. Z kolei spadek cen przekłada się na mniejsze bodźce wytwórcze, co z czasem powoduje zmniejszenia się podaży i działa na ceny pro-wzrostowo. Artykułując wpływ opisanego mechanizmu cenowego należy zauważyć, że jego rola w ostatnich kilku latach jest już - po pierwsze dużo mniejsza niż dawniej, a po drugie procesy te jeśli już mają miejsce, to przebiegają często w sposób mniej dostrzegalny niż jak ma to miejsce w przypadku klasycznego dla produkcji zwierzęcej, tzw. „cyklu świńskiego”. Ostatnim silnym akordem identyfikowanym z efektem nadprodukcji i załamaniem się cen był kryzys cenowy z początku lat dwutysięcznych (2001 – 2003). Niemniej i w tym przypadku rola innych czynników pozarynkowych (tj. administracyjnych) była też niepoślednia.

Obserwowany od dwóch dekad dyktat cenowy ze strony wielkich międzynarodowych importerów jest rezultatem postępującej liberalizacji tego rynku jaka rozpoczęła się po 1989 r. Wcześniej rynek ten działał w znacznym stopniu odmiennie. Intencją powołanej w 1962 r., przy inspiracji i wsparciu ONZ - Międzynarodowej Organizacji Kawy (w skrócie ICO, tzn. International Coffee Organization) było zapobieganie drastycznym wahaniom cenowym (m.in. poprzez polityką limitów podaży) wywołanych nadprodukcją i prowadzących do rujnujących plantatorów załamań cen. Deregulacja rynku kawy objawiająca się w powszechnie obowiązującej obecnie zasadzie - *free for all* - wpisuje się w nurt zasadniczych zmian geopolitycznych przypadających na przełom lat 80. i 90. Bywały lata, gdy rynek kawy poddawany był silnej instrumentalizacji politycznej. Administracja i kongres Stanów Zjednoczonych przy wsparciu ICO przyczyniały się do ograniczenia rynków zbytu dla kaw pochodzących z krajów uznawanych za niebezpieczne lub wrogie światowej demokracji (np. Nikaragua). Po zakończeniu „zimniej wojny” argumenty za utrzymaniem dotychczasowej dyscypliny w zakresie produkcji i podaży zaczęły tracić na znaczeniu i w coraz mniejszym

stopniu przystawać do nowej rzeczywistości geopolitycznej. Poza tym, swoistym katalizatorem liberalizacji rynku kawy był Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy, które w zwiększaniu produkcji ziarna kawowego upatrywały szans rozwoju (i spłaty zadłużenia zagranicznego) przez takie kraje jak Wietnam. Szczególnie jaskrawym objawem realizacji branżowej polityki gospodarczej forsowanej przez te instytucje był masowy wyrąb lasów w krajach Azji Południowo – Wschodniej, a także niektórych państwach Afryki (np. Wybrzeże Kości Słoniowej) i przeznaczanie uzyskanych w ten sposób ziem pod plantacje kawy. Po dekadzie takich działań, przypadającej na lata 90. nastąpić musiała bardzo duża nadprodukcja, która w 2001 r. doprowadziła do najgłębszego od 30 lat załamania cen. Wydarzenia te zapisały się w historii gospodarczej jako „**kryzys kawowy**”. Szacuje się, że na całym świecie w różnym stopniu zostało nim dotkniętych ok. 25 mln osób. Kryzys spowodował, że w niektórych centrach produkcji kawy (zwłaszcza w Afryce) nastąpiło zanikanie całych społeczności wiejskich - w Etiopii w 2003 r. doszło do epidemii głodu. Udział kawy w eksporcie tego kraju wynosił ponad 50 %, w przypadku Burundi to 79 %, Ugandy - 43 %, Rwandy - 31 %, a Hondurasu - 24 %. Pozostałych kosztów społecznych, jak np. fali przestępstw oszacować praktycznie nie sposób. Opisane zjawiska występują nie tylko w kontekście wielkich branżowych kryzysów, ale dochodzi do nich, choć na mniejszą już skalę, przy każdym praktycznie większym spadku cen. **Spowodowane jest to tym, że spora część światowej produkcji kawy oparta jest na drobnych, rodzinnych gospodarstwach rolnych**, dla których uprawa tej używki stanowi jedyne źródło przychodów. Permanentny brak środków finansowych powoduje, że nader często muszą oni sprzedawać swe zbiory z dużym wyprzedzeniem, godząc się na akceptacje cen na ogół znacznie niższych od tych, które w momencie zbiorów obowiązują na rynku. Według szacunków organizacji humanitarnej Oxfam International z każdej filiżanki kawy kupowanej w wysokorozwiniętych krajach do producenta trafiać ma zaledwie ok. 1 % przychodów, resztę przechwytyją pośrednicy, przetwórcy i detaliści. Włączenie kawy do ruchu *fair trade* w 1988 r. było inicjatywą ze wszech miar pożyteczną, ale jej praktycznie znaczenie jest ciągle dużo mniejsze niż można by oczekiwać. Wątpliwym jest też, aby w obecnych warunkach ogólnoświatowego spowolnienia gospodarczego konsumenci wyrazili zwiększoną gotowość płacenia za droższe (o ok. ¼) produkty sygnowane „uczciwym handlem”. Stąd też niezmiennie immanentną cechą rynku kawowego jest i to, że tendencje cenowe w poszczególnych jego obszarach rozkładają się nierównomiernie. Powoduje to, że niektóre ogniwa kawowego obrotu gospodarczego wykazują elastyczność cen praktycznie tylko jednokierunkową. Innymi słowy niższe ceny w hurcie nie przekładają się na detal, ale generują dodatkowy przyrost marży dla korporacji przetwarzających i dystrybuujących kawę. W czasach kryzysu kawowego z początków dekady marże „wielkiej czwórki” detalistów kształtowały się w przedziale 17 – 26 %. Jeśli więc dochodzi już do spektakularnych (okresowych) obniżek cen detalicznych, to są one na ogół podyktowane względami promocyjno – marketingowymi.

**Czynnikiem, który w ostatnich kilkunastu latach najbardziej odmienił rynek kawy była ekspansja spekulantów finansowych.** Pojawienia się również i na tym rynku towarowym nowych graczy dysponujących niespotykanymi wcześniej zasobami finansowymi (np. fundusze emerytalne, inwestycyjne, hedgingowe) spowodowało, że ich wpływ na giełdowe notowania kawy bywa nie mniejszy niż łączny efekt zmiennych warunków pogodowych, stanu zapasów w magazynach czy kosztów frachtu.

Zjawisku temu towarzyszy szeroko rozpowszechnione, ale nie do końca odpowiadające prawdzie – stwierdzenie, iż rynek kawy miałby być drugą (po ropie naftowej) pod względem wartości obrotów kategorią towarową na świecie. Gdyby nawet przyjąć wyszczególnianą przez niektóre źródła średnią kwotę rocznych obrotów na poziomie 90 mld USD, to i tak jest

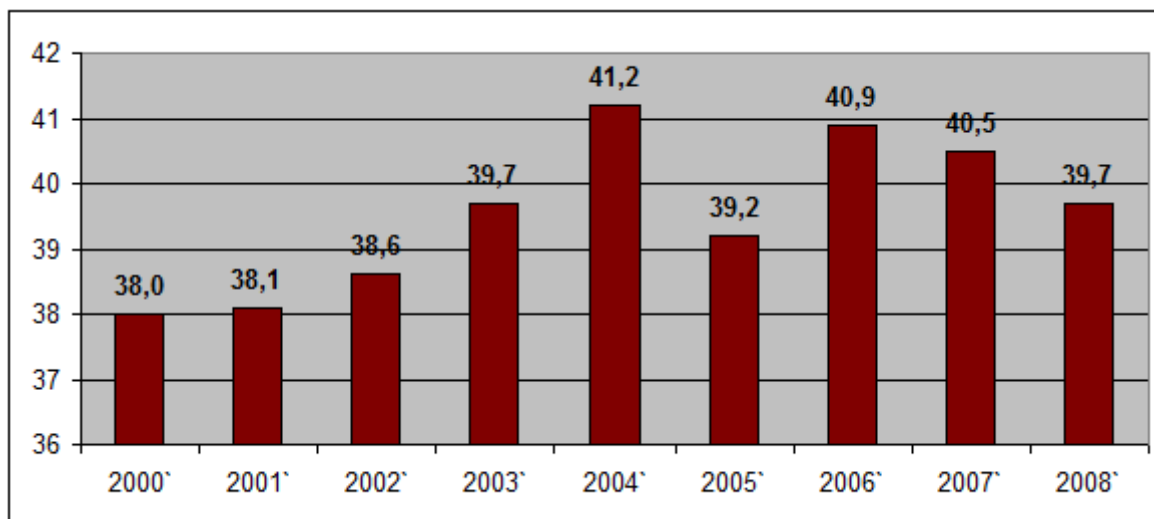
kilka grup towarowych, które wg ostatnich dostępnych danych (ONZ za 2007 r.) wykazują skalę obrotów znacznie wyższą. Przykładem jest tutaj ropa naftowa i produkty z niej pochodne (ok. 1,1 bln USD), miedź wraz z koncentratami i produktami z miedzi (ok. 530 mld USD), aluminium (116 mld USD). Poza tym, należy przyjąć, że zapewne większe obroty niż kawa generuje także światowy rynek mąki i zbóż. Dlatego też literatura branżowa (np. „Tea & Coffee Trade Journal” z kwietnia 2009 r.) proponuje poprzestać na stwierdzeniu, iż **kawa jest drugą co do wartości grupą towarów eksportowanych przez kraje rozwijające się**. Obserwując rynek kawy przez pryzmat sytuacji w Polsce i krajach ościennych można by odnieść wrażenie, że obserwowany wzrost konsumpcji jest zbieżny z tendencjami ogólnoświatowymi, a tak jednak nie jest. Przykładowo w Stanach Zjednoczonych będących największym konsumentem kawy jej spożycie w tej dekadzie wynosiło 76 litrów na mieszkańca wobec 140 litrów w 1970 r. Podobne kurczenie się rynku obserwuje się na podstawie wahań dynamiki importu kawy do krajów Unii Europejskiej (rys.2), co m.in. znajduje potwierdzenie w spadku spożycia tej kawy w Niemczech czy w Holandii. Oznacza to, że w skali wiodących rynków konsumpcyjnych rynek kawy zalicza się do branż cyklicznych i mimo wszystko bardziej przynależnych kategorii dojrzałego niż dynamicznego wzrostu.

**Tabela 2. Wiodący konsumenci kawy na świecie w wybranych latach (w tys. ton)**

<b>Kraj</b>	<b>1996 r.</b>	<b>2000 r.</b>	<b>2009 r.</b>
Stany Zjednoczone	1 108	1129	1286
Brazylia	660	780	1103
Niemcy	617	595	539
Japonia	385	412	423*
Francja	338	324	333
Włochy	291	314	350
Hiszpania	188	178	201
Holandia	147	109	79*
Wielka Brytania	142	149	193
Indonezja	108	bd	199
Etiopia	bd	100	109

źródło: „Świat w liczbach” (edycje 1999, 2005), International Coffee Organization; \*dane za 2008 r.

**Rysunek 2. Wielkość importu kawy do krajów Unii Europejskiej\* w latach 2000 – 2008 (w mln worków \*\*)**



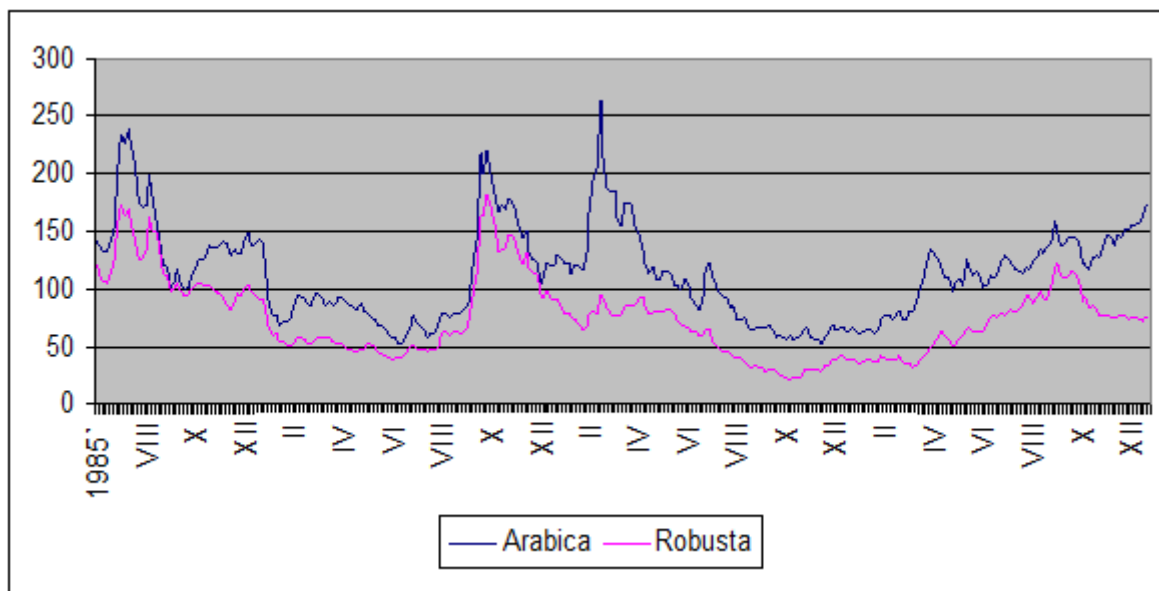
źródło: ICO; \*na porównywalnej ilości krajów; \*\*worki o pojemności 60 kg

Kawa ze względu na utrwalający się przez dziesięciolecia model ogólnoświatowej konsumpcji zaliczana jest do produktów spożywczych zaspakajających podstawowe potrzeby. Fakt ten sprawia, że ok. 70 % kawy konsumowane jest w miejscach zamieszkania. Spetryfikowane wzorce konsumpcyjne oraz powszechna dostępność cenowa tych produktów powodują, że aspekty związane z koniunkturą gospodarczą mają tutaj znaczenie drugorzędne. Wysoka elastyczność popytu związana z ogólną koniunkturą gospodarczą odnoszą się przede wszystkim do gatunków niszowych, zaspakajających bardziej wysublimowane gusta.

**W perspektywie długoterminowej** ceny kawy w kilku minionych dziesięcioleciach cechowały się dużą amplitudą wahań, będących wypadkową tendencji kursowych (zwłaszcza dolara USA, w dużo mniejszym stopniu brazylijskiego reala), zmian w zakresie technologii spożywczej (np. rynek instantów), którym towarzyszyły nowe wzorce konsumpcyjne oraz rozszerzanie produkcji na skalę, czyniącą uprawę tej używki w wielu krajach kluczową kategorią makroekonomiczną, ze wszystkimi tego (monokulturowymi) jednak konsekwencjami.

**W wymiarze krótkoterminowym** (do 12 – 18 miesięcy) fluktuacje cen kawy powodowane są z jednej strony względami pogodowymi, od których zależy ilość i jakość zbiorów. Dotyczy to w szczególności np. frontów chłodu nawiedzających poszczególne regiony uprawne, a wpływających negatywnie na vegetację, intensywności opadów, skalę występowania monsunów itp. Zjawisk tych nie należy postrzegać w formie bezwarunkowej, gdyż zdarza się, że nawet niesprzyjające warunki atmosferyczne mogą nie mieć w danym okresie przełożenia na ceny - w wyniku zwiększonej podaży ze strony innych rynków uprawnych. Warto również pamiętać, że zapasy kawy (niepalonej) w przeciwieństwie do herbaty, można przechowywać przez wiele lat i równoważyć w ten sposób popyt. Z drugiej strony, ceny kawy są też pochodną aktualnej sytuacji na rynku finansowym, tj. kursów walutowych, ceny pieniądza (spekulacyjnego, tj. stóp procentowych), klimatu inwestycyjnego, który sprzyja lub nie podejmowaniu wysokiego ryzyka inwestycyjnego. A takie w przypadku towarów uzależnionych od nieprzewidywalnych warunków pogodowych istnieje zawsze.

**Rysunek 3. Kształtowanie się średnio miesięcznych cen kasowych\* dla gatunku Arabica Robusta w okresie styczeń 1985 – maj 2010 (centach USD za funt)**



źródło: ICO; \*(doki portu Nowy Jork)

## ***Centra handlu kawą i instrumentami powiązanymi***

Zinstytucjonalizowany handel walorami towarowo - finansowymi wyrażającymi ceny kawy, uległ w tej dekadzie istotnym przeobrażeniom strukturalnym. Analiza aktualnych powiązań organizacyjno – własnościowych wskazuje, że światowy obrót kawą realizowanych jest w ramach kilku instytucji giełdowych, ale zasadniczo największa i najważniejsza jego część przypada na interkontynentalny, tj. amerykańsko – europejski duopol. Reprezentowany przez **Chicago Mercantile Group** (CME Group), powstałą z konsolidacji chicagowskich (CME i CBoT) nowojorskich (NYMEX, COMEX) giełd towarowych oraz na zespolony organizm giełdowy **NYSE Euronext**, który przejął kontrolę kapitałową i przeorganizował londyński rynek **LIFFE** (*London International Financial Futures Exchange and Options*) oraz paryski **MATIF** (fr. *Marche a Terme International de France*). Oprócz tego kawa notowana jest także w ramach **IntercontinentalExchange** (ICE) z siedzibą w Atlancie w stanie Georgia, co jest niejako następstwem niedawnego przejęcia giełdy **NYBoT** (*New York Board of Trade*), która z kolei wcześniej bezpośrednio nawiązywała do tradycji *Coffee, Sugar and Cocoa Exchange* oraz *New York Cotton Exchange*). Ważnym ponadregionalnym miejscem obrotu jest również brazylijska **BOVESPA** (*Bolsa de Valores de Sao Paulo*), która jakiś czas temu wchłonęła główną giełdę towarową tego kraju, tj. *Bolsa de Mercadores de Sao Paulo*. Pod względem gatunkowym globalny rynek podzielony jest w ten sposób, że domeną CME Group, tj. handlu na realizowanego w ramach podległego **NYMEX** stał się gatunek *Arabica*, którym obraca się też na ICE oraz na rynku brazylijskim. Z kolei rolę światowego centrum obrotu dla gatunku *Robusta* pełni rynek LIFFE w Londynie. Transakcje kontraktami terminowymi (futures, opcje) na kawę oparte są przeważnie na sieciowym handlu elektronicznym organizowanym i realizowanym za pośrednictwem ww. instytucji giełdowych (np. GLOBEX, LIFFE CONNECT). Umożliwiających obrót w wyznaczonych godzinach pracy tych giełd lub w

ramach niemal całodobowych systemów transakcyjnych, dzięki czemu rynek ten pod względem dostępności i sposobu obrotu bardzo upodobniony jest do FOREX.

Cechą charakterystyczną handlu kawowymi instrumentami pochodnymi jest selektywność miesięcznych terminów zapadalności tych kontraktów, co wynika z naturalnych cykli zbiorów i sprzedaży ziarna kawowego. Oznacza to, że np. w ramach NYMEX oferowane są kontrakty futures gatunku *Arabica* na: marzec, maj, wrzesień i grudzień. Z kolei w ofercie LIFFE udostępniane są kontrakty gatunku *Robusta* przypadające na: styczeń, marzec, maj, lipiec, wrzesień i listopad. Przedział czasowy kawowych derywatów jest zróżnicowany i obejmuje okres od najbliższego miesiąca do 23 miesięcy naprzód.

Tabela 3. Instrumenty pochodne na kawę gatunku *Arabica* oferowane przez NYMEX (czerwiec 2010)

Nazwa instrumentu	Opis oferty Instrumentu	Jednostka obrotu minimalna zmiana ceny	Sposób i czas handlu*	Elektronicznie (GLOBEX)
			parkiet	
NYMEX Coffee Futures	Oferta obejmuje kontrakty futures kwotowane na wybrane miesiące (marzec, maj, lipiec, wrzesień i grudzień), obecnie z terminami zapadalności od września 2010 do maja 2012	USD/funt**, obrót blokami 37 500 funtów tick: 0,0005 USD	Nie jest prowadzony	Całodobowo(tj. od 18:00 w niedzielę do 17:15 w piątek)

źródło: na podstawie CME Group; \* wg czasu nowojorskiego; \*\*jednostka masy i ciężaru stosowana powszechnie w Wielkiej Brytanii i USA, funt (w skrócie lb, od *libra*) wynosi ok. 0,45 kg.

Tabela 4. Instrumenty pochodne na kawę gatunku *Robusta* oferowane na LIFEE (czerwiec 2010)

Nazwa instrumentu	Opis oferty Instrumentu	Jednostka obrotu minimalna zmiana ceny	Sposób i czas handlu*	
			parkiet	Elektronicznie (LIFEE CONNECT)
Robusta Coffe Futures	Oferta obejmuje kontrakty futures z terminem zapadalności na wybrane miesiące (styczeń, marzec, maj, wrzesień i listopad)	USD/tona, 10 ton tick: 1,0 USD	Nie jest prowadzony	Od 9:00 – 17:30 (poniedziałki do piątku)
Robusta Coffee Options	Oferta obejmuje kontrakty opcyjne (tzw. opcje amerykańskie) na futures z terminami zapadalności na styczeń, marzec, maj, wrzesień, listopad), obecnie z terminami zapadalności od września 2010 do maja 2012	USD/tona, 1tona tick: 1,0 USD	Nie jest prowadzony	Od 9:00 – 17:30 (poniedziałki do piątku)

źródło: na podstawie CME Group; \* wg czasu londyńskiego a

Tabela 5. Instrumenty pochodne na kawę gatunku *Arabica* na ICE (czerwiec 2010)

Nazwa instrumentu	Opis oferty Instrumentu	Jednostka obrotu minimalna zmiana ceny	Sposób i czas handlu*	
			Parkiet (dawnego NYBoT)	Elektronicznie (LIFEE CONNECT)
Coffe „C” Futures	Oferta obejmuje kontrakty z terminem zapadalności na wybrane miesiące (marzec, maj, lipiec, wrzesień i grudzień), obecnie z terminami zapadalności od lipca 2010 do	USD/funt**, obrót blokami 37 500 funtów tick: 0,05 USD	Nie jest prowadzony	W tygodniu: wtorek - piątek od 1:00 do 23:00. W niedzielę: od 23:00 do 23:00 w poniedziałek

	marca 2012			
Coffee „C” Options	Oferta obejmuje kontrakty opcyjne (tzw. opcje amerykańskie) z terminami zapadalności na marzec, maj, lipiec i grudzień	USD/tona, 1tona tick: 0,01 USD	Od 8:00 do 13:30od poniedziałku do piątku	W tygodniu: wtorek - piątek od 1:00 do 23:00. W niedzielę: od 23:00 do 23:00 w poniedziałek.

źródło: na podstawie CME Group; \* wg czas nowojorskiego

## ***Źródła informacji na temat rynku kawy***

**Podstawowej wiedzy o sytuacji na rynku**, tj.: zbiorach, cyklach produkcyjnych, tendencjach w konsumpcji, handlu zagranicznym wraz z bogatym (choć selektywnych niekiedy) zasobem danych historycznych, dostarcza portal Światowej Organizacji Kawy ([www.ico.org](http://www.ico.org)). Oferujący wiedzę tematyczną w czterech językach obcych (angielskim, hiszpańskim, francuskim i portugalskim). W nieco mniejszym zakresie geograficznym oraz zakresu danych dostarczają anglo- i francuskojęzyczne strony Międzafrykańskiej Organizacji Kawy ([www.iaco-oiac.org](http://www.iaco-oiac.org)). Znacznie bardziej ogólnych informacji w nieco innych też przekrojach dostarcza portal FAO, czyli agendy ONZ ds. żywienia i rolnictwa ([www.faostat.fao.org](http://www.faostat.fao.org)), udostępniający swoje strony po angielski, francusku i hiszpańsku. Interesujących informacji na temat postępów (lub ich braku) w zakresie *fair trade*, w tym m.in. odnośnie też tendencji w zakresie rozkładu marż rynkowych w łańcuchu dostaw, dostarczają strony ([www.oxfam.org](http://www.oxfam.org)), pozarządowej instytucji humanitarnej zwalczającej drastyczne nierówności w zakresie światowego obrotu gospodarczego surowcami pochodzenia roślinnego i zwierzęcego (informacje po angielska, francusku i hiszpańsku). Wśród różnych czasopism i wydawnictw branżowych polecić należy przede wszystkim elektroniczne strony periodyku anglojęzycznego periodyku „Tea & Coffee Trade Journal” ([www.teaandsoffe.net](http://www.teaandsoffe.net)). Część informacji jest ogólnie dostępnych, inne dystrybuowane są dla subskrybentów.

Bezwzględny dopełnieniem dla proponowanych źródeł pozyskiwania informacji są strony internetowe najważniejszych wymienionych powyżej światowych instytucji odpowiedzialnych za organizację obrotu instrumentami finansowymi na kawę. W szczególności więc: CME Group ([www.cmegroup.com](http://www.cmegroup.com)), ICE ([www.theice.com](http://www.theice.com)), LIFFE ([www.euronext.com](http://www.euronext.com)), BOVESPA ([www.bmfbovespa.com.br](http://www.bmfbovespa.com.br)). Strony ten cechuje ogólnodostępny zakres wiedzy z zakresu statystyk notowań, tj. wielkości realizowanych za pośrednictwem tych instytucji obrotów, w różnych przekrojach czasowych (biuletyny, biuletyny, tygodniowe, miesięczne itd.). Informacje te ze względu na ich usytuowanie prezentowane są wyłącznie w języku angielskim. Jeśli zaś chodzi o źródła krajowe, to należy zauważyć, że pewien problemem leży nawet nie tyle w tym, że są one dość ograniczone (bo to wynika z określonych uwarunkowań gospodarczych i ciągle wczesnej fazy rozwoju naszego rynku). Rzeczą znacznie bardziej istotną jest, że obszar informacji o rynku kawy „zagospodarowywany” jest przez różne działania promocyjne, inspirowane przez podmioty obecnych na rynku detalicznym. Zdarza się, że poziom obiektywizowania wiedzy o rynku kawy i jego tendencjach (np. w kwestii poszczególnych gatunków) przedstawiany jest nierzadko w sposób dość osobliwy.

## Zasady handlu w EFIX Dom Maklerski

	Kontrakt terminowy na kakao (Londyn)	Kontrakt terminowy na kakao (USA)
symbol	LCCxx	CCxx
spread	8	10
depozyt początkowy	5%	3%
godziny handlu	9:30 - 16:50 London time	04:00 - 14:00 ET
miesiące wygasania kontraktów	marzec, maj, sierpień, październik, grudzień	marzec, maj, sierpień, październik, grudzień
ostatni dzień handlu	Drugi piątek albo poprzedzający dzień roboczy miesiąca poprzedzającego wygaśnięcie kontraktu do godziny 16:50 czasu londyńskiego	Drugi piątek albo poprzedzający dzień roboczy miesiąca poprzedzającego wygaśnięcie kontraktu do godziny 11:50 ET
cena bazowa dla finansowania	Euronext.LIFFE	ICE
min/max ilość kontraktów	1/100	1/100
minimalna zmiana ceny	1	1
waluta bazowa	GBP	USD
jednostkowy kontrakt	1 CFD = 1 tona	1 CFD = 1 tona
kwotowania wyświetlane w platformie	w funtach za tonę	w dolarach za tonę

Stan na 24.08.2010

### Wojciech Szymon Kowalski EFIX Dom Maklerski

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie, przedrukowywanie, udostępnianie osobom trzecim i rozpowszechnianie raportów w całości lub we fragmentach bez zgody autorów serwisu jest zabronione. Zgodę taką można uzyskać pisząc na adres [info@efixpolska.com](mailto:info@efixpolska.com)